

On Üçüncü Lem'ada bütün şerhlerin ademe rücu ettiği, ademin şerr-i mahz, vücudun ise hayr-ı mahz olduğu ifade edilmiş. Başka bir risalede ise "Adem-i mutlak zaten yoktur, çünkü bir ilm-i muhit var." denilmiş. Bu iki izah nasıl tevfiik edilebilir?

Adem-i mutlak: Mutlak yokluk, sınırsız ve sonuz yokluk demektir. Allah'ın ilmi sonsuz olduğundan hiçbir şey o ilmin dışına çıkıp kaybolmadığı için mutlak yokluk diye bir şey de olamaz.

Bütün şerhlerin ademe rücu ettiği ifadesinde geçen **ADEM** ise, daha farklı bir anlamda kullanılmıştır. Her şeyin, her olayın iki yüzü var. Bir varlığı, diğer ise yokluğudur. İşte bütün güzelliklerin kaynağı varlık, şerhlerin kaynağı ise yokluğa dayanır denmektedir.

Mesela: Yukarıdaki soru soran arkadaşımızın, bu soru hakkında yapması gereken iki şey vardı. Birincisi bu soruyu sormak, ikincisi ise sormamaktı. Sormaktan ilim çıkacak ve o da hayırdır. Sormamak dedğimiz yokluktan ise cehalet çıkacaktı. Yani bir şey öğrenilmeyecekti. Bu ise şerdir.

Soru, sorulduğundan dolayı var oldu; sorulmasa idi yoklukta kalacaktı. Hiçbir şey yapmamak demek olan tembellik şerdir. Yapmak olan çalışkanlık ise, hayırdır. Çünkü, çalışmak harekettir, varlık demektir. Tembellik ise hareketsizliktir. Yani davranışın ve hareketin yokluğudur.

İşte "adem", bu gibi anlamlarda kullanılmıştır.